

Prof. dr hab. Adam Stankowski
Profesor zwyczajny Kolegium Nauk Społecznych
I Filologii Obcych Politechniki Śląskiej
w Gliwicach

Katowice 26.01.2018

PROBIEKAN
dr. Nauk
Katarzyna Krasoń
prof. dr hab. Katarzyna Krasoń

Recenzja pracy doktorskiej mgr Danuty Jurczyk zlecona przez Radę Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Autor pracy: mgr Danuta Jurczyk

Tytuł rozprawy: *„Rola kuratora zawodowego w procesie readaptacji osób skazanych/ukaranych wykonujących nieodpłatną kontrolowaną pracę na cele społeczne oraz prace społecznie użyteczną (na przykładzie sądów rejonowych okręgu gliwickiego)”*

Promotor: Prof. dr hab. Anna Nowak

W swojej dysertacji doktorskiej mgr Danuta Jurczyk podejmuje ważny z punktu widzenia współczesnych interpretacji, a w przypadku prezentowanego zagadnienia - nowych dla praktyki resocjalizacyjnej w warunkach kurateli sądowej skazanych/ukaranych wykonujących nieodpłatną kontrolowaną pracę na cele społeczne oraz prace społecznie użyteczną – rozwiązań ustawowych.

Ta wykładnia jest wyraźnie zasygnalizowana w problematyce badawczej zgodnie z zadaniami badawczymi, przedmiotem badań i celami jakie chce osiągnąć autorka. Celem tym jest określenie, jak pisze we wstępie, *roli kuratora zawodowego w wykonywaniu kary ograniczenia wolności, a także próba opracowania systemowego sposobu postępowania kuratora ze skazanymi/ukaranymi, umożliwiające im funkcjonowanie w społeczeństwie i jednoczesne wykonywanie przez nich zasądzonej kary.*¹

Zagadnienia związane z poprawą skuteczności procesu resocjalizacji w warunkach kurateli sądowej mają bogatą literaturę przedmiotu – poczynając od poradników, materiałów szkoleniowo-konferencyjnych, podręczników akademickich i opracowań naukowych bazujących na przesłankach prawno-kryminologicznych, penitencjarnych, socjologicznych, psychologicznych, pedagogicznych. Autorka wybrała, komplementarnie, opracowania najbardziej przystające do celowej, przemyślanej argumentacji, także w warstwie historyczno-kulturowej, filozofii tak probacji jak formuły kary i karania odwetowo-

¹ Rozprawa doktorska s.8,

odstraszającego przyjmując za najbardziej zasadny punkt widzenia A. Bałandynowicza i P. Stępnika akcentujących społeczno-wychowawczy aspekt kary i karania.

Zakres zadań kuratora sądowego jest bardzo szeroki.

Generalnie rzecz ujmując chodzi o: kontrolowanie osób korzystających z instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia, osób korzystających z przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności, odbywających karę pozbawienia wolności w Systemie Dozoru Elektronicznego, lub tzw. dozoru „ochronnego” (oraz wobec sprawcy przestępstwa wobec którego sąd warunkowo umorzył postępowanie karne – dopowiedzenie - A. Stankowski) i obowiązki wynikające z nowych rozstrzygnięć ustawowych.

Jednocześnie kuratorzy wykonują wiele czynności w terenie właściwym dla jurysdykcji Sądów Rejonowych i Okręgowych, związanych z przygotowaniem dla sądu informacji, najczęściej poprzez wywiady środowiskowe, rozmowy z członkami rodzin osób pozostających do dyspozycji sądu i prokuratury.

Strona formalna pracy

Treści pracy, poprzedzone wykazem skrótów i wstępem, można podzielić na trzy wyraźnie wyodrębnione części konstrukcyjne.

Część teoretyczna, na którą składają się trzy rozdziały tematycznie powiązane :

1. resocjalizacyjna funkcja kurateli zawodowej dla dorosłych w świetle obowiązującego ustawodawstwa i literatury przedmiotu : z trzema podrozdziałami uszczegółowującym (s.11- s.36) ;
2. Kara kryminalna i jej racjonalizacja – trzy podrozdziały (s.37- s.59);
3. Praca jako wartość w życiu człowieka oraz instrument w resocjalizacji osób skazanych – pięć podrozdziałów (s. 60 – s. 92);

Część metodologiczna. Rozdział 4. zatytułowany założenia metodologiczne badań własnych z charakterystyką przeprowadzonych badań, określeniem przedmiotu i celu badań, sformułowaną problematyką badawczą, metodami i technikami badawczymi, doбором próby i charakterystyką terenu badań (s.93- s.103).

Część analityczno-syntetyczna. Analiza uzyskanych wyników badań z sześcioma podrozdziałami:

1. Tendencja w zakresie liczby orzekanych kar kryminalnych przez sądy rejonowe okręgu gliwickiego w latach 2014-2016;
2. Badanie zakresu działań podejmowanych przez kuratora zawodowego – analiza dokumentów sądów rejonowych okręgu gliwickiego 2014-2016;
3. Poglądy kuratorów zawodowych na temat swojej roli w społecznej readaptacji skazanych ukaranych;
4. Opinie skazanych/ukaranych na temat wykonywanej pracy na cele społeczne;
5. Rola kuratora zawodowego w wykonywaniu orzekanych przez sąd kar ograniczenia wolności w opiniach ekspertów;
6. Opinie przedstawicieli jednostek, do których kierowani są skazani/ukarani na temat współpracy z kuratorem zawodowym.

Całość zamyka: Podsumowanie i wnioski końcowe, Bibliografia w układzie: publikacje zwarte, artykuły z czasopism naukowych, netografia, oraz wykaz aktów prawnych, spis tabel, spis wykresów i aneksy z wzorami zastosowanych w badaniach narzędzi badawczych. Dodatkowo autorka dołączyła pismo Sądu Okręgowego w Gliwicach – Adm. 0192-29/14 zezwalające na podjęcie badań w rzeczonym zakresie po uprzednim uzyskaniu zgody zainteresowanych osób.

Struktura doboru treści, kompozycja problemowa jest przemyślana i logiczna. Dostrzegam zaburzone proporcje pomiędzy częścią teoretyczną i empiryczną.

Szata graficzna estetyczna, opracowanie redakcyjne staranne. Język precyzyjnie i właściwie definiujący pojęcia zgodnie z wymogami aparatury pojęciowej. Adekwatny do dyscyplin i subdyscyplin naukowych.

Ocena merytoryczna:

1. Część teoretyczna.

Zawiera przesłanki naukowe wyłonione z dobrze dobranej literatury przedmiotu - korzystne dla prowadzonej przez Doktoranta argumentacji - konieczne dla podbudowy teoretycznej przy rozwiązywaniu sformułowanych w rozdziale metodologicznym problemów badawczych. Opracowanie teoretyczne uwzględnia także najnowsze tendencje potencjalnego rozwoju formuły kurateli sądowej.

W rozdziale pierwszym Autorka dokonała pogłębionej analizy genezy i rozwoju instytucji kurateli dla dorosłych na świecie i w Polsce. (1.1.) Wyłoniła podstawy prawne funkcjonowania kurateli sądowej dla dorosłych w aspekcie porównawczym. To głównie treści związane z genezą i argumentacją nadającą sens wychowawczym funkcjom probacji. (1.2.) Przedstawiła ewolucję definiowania roli kuratora. (1.3.) Napisane zwięźle, jasno sformułowane myśli.

Rozdział drugi to zwięzła prezentacja ewolucji drugiego ważnego dla pracy pojęcia kary kryminalnej oraz środków probacyjnych na przestrzeni wieków. W rozdziale odnajdziemy analizę najnowszego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2016 roku w sprawie sposobu i trybu wykonywania czynności przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 969, § 4.) Na tę wykładnię, w wielu wypadkach warunkującą poprawną procedurę czynności kuratora, oczekiwało środowisko.(s.56-59). Treści te pozwalają wnikliwemu czytelnikowi dokonać analiz porównawczych pomiędzy

ustawą z 27 lipiec 2001, nazywaną konstytucją służby kuratorskiej ukazującą prawa, obowiązki, kompetencje kuratora sądowego – tak zawodowego jak społecznego.

Treści rozdziału trzeciego mają charakter uniwersalny ze względu na wychowawczy walor pracy ukierunkowany na metodykę pracy resocjalizacyjnej. To także przegląd kierunków teoretycznych w pedagogice resocjalizacyjnej – mających już dzisiaj ustaloną efektywność i szczegółowe rozwiązania metodyczne. (S.Jedlewski, Cz. Czapów, O. Lipkowski, L. Pytka, M. Konopczyński, B. Urban, A. Bałandynowicz, W. Ambrozik – badaczy rodzimych obok wielu badaczy spoza Polski). Autorka słusznie podkreśla znaczenie wielopasmowej koncepcji resocjalizacji propagowanej przez A. Bałandynowicza uwypuklając dwutorowość: *z jednej strony poprawić relacje skazanego z otoczeniem, a z drugiej wdrażać go do pełnienia ról społecznych (s. 67 rozprawy dr)*; ukazanie, co prawda w sposób wybiórczy, problemów readaptacji skazanych i bardzo rozbudowane studium znaczenia pracy w życiu człowieka, jej walory resocjalizacyjne i wychowanie przez pracę i do pracy – walory społeczne.

Rozdział ten można uznać za podstawowy dla pracy ze względu na wyłonienie pedagogicznych kontekstów związanych z pracą kuratora. Szczególnie wartościowe analizy dualizmu w pracy kuratora. Zadania diagnostyczno - wychowawcze i praca socjalna we wszystkich odmianach - związane z kontrolą przebiegu procesu resocjalizacji.

Całość części teoretycznej jest wewnętrznie spójna.

2. Część metodologiczna

Rozdział Czwarty. Badania jak zapowiada Autorka mają charakter interdyscyplinarny – diagnostyczny.

Przedmiotem badań zgodnie z tematem pracy jest *rola kuratora zawodowego w procesie readaptacji osób skazanych na karę ograniczenia wolności oraz karę grzywny, którą sąd postanowieniem zamienił na karę zastępczą prac społecznie użytecznych.* (s.94) i koresponduje z celami badawczymi (teoretycznym – rozwiązania prawne; poznawczym – wzbogacenie dotychczasowej wiedzy; praktycznym – określenie czynników sprzyjających procesowi resocjalizacji i osiągnięciu celu orzeczonej przez sąd kary).

Problematyka badawcza, moim zdaniem zbyt rozbudowana i uszczegółowiona ponieważ pytania te mają swoje miejsce w narzędziach badawczych, została skategoryzowana do 6 grup tematycznych. Autorka zrezygnowała z formułowania hipotez ponieważ uznała, cytując Stefana Nowaka „*badania sondażowe nie wymagają sprecyzowania zmiennych bowiem określenie, które związki między którymi zmiennymi zamierzamy badać mogą pozostać nierozstrzygnięte aż do momentu, w którym przystępujemy do analizy danych*” Co nie jest zgodne z logiką formalną gdyż hipoteza jest konieczna wszędzie tam gdzie bada się związki typu przyczyna-skutek i nawet przypuszczenie, które się nie zweryfikowało pozytywnie dostarcza informacji o stanie faktycznym bo wiem, że nie jest tak jak zakładałem. Na szczęście takie związki występują tylko w grupie dwóch problemów badawczych grupy 3 to jest 3.3 i 3.5 – jakie czynniki warunkują wykonywanie prac na cele społeczne? i jakie czynniki utrudniają podsądnym wykonywanie kary ograniczenia wolności i pracy społecznie użytecznej? (oba w opiniach respondentów).

W badaniach Autorka zastosowała procedury:

1. metodę monografii instytucji z wykorzystaniem technik badawczych: analizę dokumentów (wykorzystana do zgromadzenia danych w systemie *Currenda* i analizy sprawozdań z sądu (MS 40) oraz wywiady jawny, indywidualne, pogłębione z przedstawicielem jednostki - 19 osób ....lista jednostek s. 102 – 103 (scheduła – załącznik nr 5 oraz dyspozycje do wywiadu.- (do której kierowano skazanego/ukaranego – dopisek A. Stankowski) i wywiady eksperckie z kuratorem okręgowym (załącznik nr 3b) i sędziami pionu karnego pełniącymi funkcję przewodniczących Sekcji Wykonawczych w Wydziałach Karnych badanych sądów + Prezes Sądu Okręgowego w Gliwicach i Kurator Okręgowy – 11 osób(załącznik nr 3a) w oparciu o dyspozycje do wywiadów z tymi ekspertami,

2. metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki ankietowania w oparciu o kwestionariusze ankiety kierowanych do: kuratorów zawodowych -72 osoby pionu karnego (załącznik nr 3) i skazanych/ ukaranych - 237 osoby (załącznik nr 2)

3. Część analityczno-syntetyczna

Rozdział piąty

Analizy wykonane poprawnie wg wskazań narzędzi badawczych – niestety na materiale deklaratywnym wprawdzie dobrze konfrontowanym przez uzupełniające się i wzajemnie weryfikujące narzędzia badawcze ale tylko w zakresie wyznaczonym przez punkty widzenia różnych grup respondentów co nie uniemożliwia choć ogranicza możliwość prowadzenia analiz wieloczynnikowych i wpływa na jakość uogólnień.

Surowy, przedstawiany syntetycznie zebrany materiał badawczy, prezentowany czytelnie z bardzo dobrze opisywanymi danymi poddawany interpretacjom socjo-pedagogicznym. To starannie i szczegółowo omawiana i wyjaśniana problematyka przyjęta w projekcie badawczym.

Materiał uporządkowany, ilustrowany tabelami i wykresami – prosta statystyka stosunków proporcjonalnych ze szcążtkowo potraktowaną dynamiką w omawianej cezurze czasowej lat 2014-2016.

Analizy problemowe, pojawiają się dopiero w formie podsumowania dla poszczególnych części analizowanych zagadnień. Umożliwiają udzielenie odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze i poczucie osiągnięcia celów badawczych.

Całość rozprawy komponuje się w ramach przyjętej struktury pracy. Mocną stroną jest bardzo jasny wywód, język, zdyscyplinowana intelektualnie narracja, które łagodzą niedosyt związany z brakiem zaawansowanej statystyki „twardych dowodów”.

Konkluzja;

Praca dobrze zaprojektowana i wykonana.

Staranna redakcja, dbałość o szczegóły, dobra analiza, słabsza próba syntezy. Opracowanie teoretyczne stanowi dobra podbudowę dla rozwiązywanych problemów badawczych.

Analizy szczegółowe, miejscami drobiazgowo w uzasadnianiu i argumentacji.

Autor zna zagadnienie i trafnie ocenia stan rzeczy. Poziom naukowych rozstrzygnięć, oryginalność i aktualność rozwiązywanych problemów i sposób realizacji dojrzałego projektu badawczego wraz z pogłębioną analizą teoretyczną przekonują o wiedzy i umiejętności prowadzenia badań naukowych.

Biorąc pod uwagę walory poznawcze pracy, trafność sądów i przesłanki dla praktyki stwierdzam, że praca doktorska mgr Danuty Jurczyk na temat: **„Rola kuratora zawodowego w procesie readaptacji osób skazanych/ukaranych wykonujących nieodpłatną kontrolowaną pracę na cele społeczne oraz prace społecznie użyteczną (na przykładzie sądów rejonowych okręgu gliwickiego)”** spełnia warunki określone w art. 13.1. Ustawy z dnia 14 marca o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017. 1789 j.t.) i wnioskuję o dopuszczenie mgr Danuty Jurczyk do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Własnoręczny podpis na oryginale

26.01.2018 Adam Stankowski

